

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто сутність поняття "інструменти податкового регулювання" та проведено розгорнуту класифікацію інструментів податкового регулювання підприємств реального сектору економіки України.

Аннотация. Рассмотрена сущность понятия "инструменты налогового регулирования" и проведена развернутая классификация инструментов налогового регулирования предприятий реального сектора экономики Украины.

Annotation. The essence of the concept "instruments of tax regulation" is considered. A detailed classification of instruments of tax regulation of the real sector of the economy of Ukraine is given.

Ключові слова: державне регулювання економіки, податки, податкове регулювання, податкові пільги, реальний сектор економіки.

Прискорення темпів соціально-економічного розвитку будь-якої країни безпосередньо залежить від стану фінансової системи, основним регулятором якої є податковий механізм. Не стала винятком і Україна. На сучасному етапі розвитку української податкової практики першочерговим завданням є зростання доходів бюджетів усіх рівнів, що дозволить здійснювати заходи держави при проведенні соціально-економічної політики. Однак зростання обсягів податкових надходжень до бюджетної системи стримується зниженням економічної активності платників податків під впливом збільшення податкового тягара, що, у свою чергу, обмежує рівень бюджетних доходів держави. А як відомо, обов'язковою умовою збільшення податкових надходжень є стимулювання господарської діяльності економічних агентів як за допомогою методів і інструментів податкового регулювання, так і посиленням контролю за повним і своєчасним надходженням податків до бюджетів усіх рівнів.

Дослідженню дій інструментів податкового регулювання були присвячені роботи багатьох вчених-економістів: Бечко П. К., Гланц В. Н., Мельник П. В., Майбуров І. А., Пансков В. Г. тощо.

Проте на сьогоднішній час недостатньо уваги приділяється дослідженню українськими вченими в галузі теоретичних аспектів формування інструментів реального сектору української економічної системи в контексті забезпечення сталого економічного розвитку держави.

Отже, метою даної статті є узагальнення теоретичних засад і проведення класифікації інструментів податкового регулювання підприємств реального сектору економіки в сучасних умовах економічного розвитку.

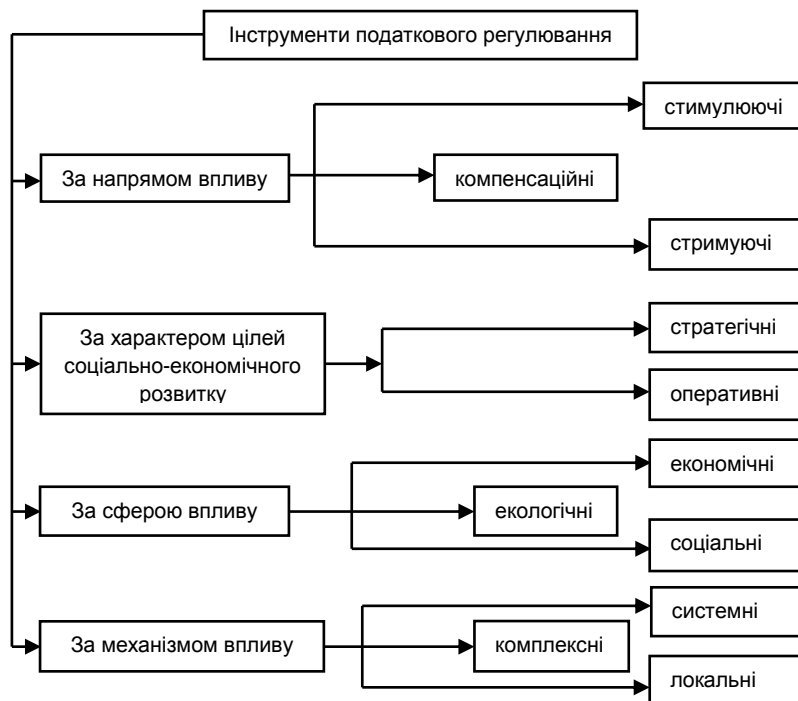
Історія розвитку суспільства показала, що ефективне функціонування ринкової економіки, незважаючи на властиві їй самоорганізацію й саморегулювання, неможливе без державного регулювання економічних і соціальних

регулювання є саме податкове регулювання. Так, слід зазначити, що податкове регулювання – це комплекс заходів у податковій сфері (зміна ставок оподаткування, надання податкових пільг, скасування певних видів податків), за допомогою яких держава впливає на процес перерозподілу національного доходу на користь окремих класів, соціальних верств, а також на інвестиції, науково-технічний розвиток, економічне зростання [1].

Та як і будь-яке поняття, податкове регулювання не може існувати без інструментів та важелів, за допомогою яких безпосередньо здійснюється податкове регулювання, і які, в свою чергу, складають основу його механізму.

Основою на думках багатьох вчених-економістів [2 – 5] інструментом податкового регулювання можна назвати сукупність норм податкового законодавства, які забезпечують вплив держави на господарську поведінку платника податків через його економічні інтереси для досягнення певного економічного, соціального чи іншого корисного результату.

Звідси, інструменти податкового регулювання можна поділити за такими класифікаційними ознаками, які наведені на рисунку.

Рис. Класифікація інструментів податкового регулювання

Так, інструменти податкового регулювання за механізмом впливу поділяються на системні, комплексні та локальні. Що стосується системних інструментів податкового регулювання, то вони включають в себе такі поняття, як: загальний рівень оподаткування, структура діючої в країні системи оподаткування, спеціальні податкові режими (фіксований сільськогосподарський податок, спрощена система оподаткування, обліку та звітності) [6].

Комплексний характер мають інструменти податкового регулювання, які одночасно стосуються кількох основних податків і зборів та створюють спеціальний режим оподаткування для певних груп платників. До них можуть бути зараховані: спеціальні податкові режими, які вводяться за територіальною ознакою (мова йде про спеціальні економічні зони та території пріоритетного розвитку), та спеціальні режими оподаткування, які вводяться за галузевою ознакою (комплекс пільг за декількома різними податками й зборами, який застосовується до суб'єктів господарювання однієї галузі або платників, що здійснюють певний вид діяльності) [7].

До локальних інструментів податкового регулювання можна зарахувати такі інструменти: інструменти, пов'язані з об'єктом та предметом оподаткування, визначення складу платників податків, принципи встановлення та розмір ставки податку, інструменти, пов'язані з порядком обчислення податкових зобов'язань та суми податку, податкові пільги [8].

Доцільним є зосередити свою увагу на такому локальному інструменті податкового регулювання, як податкові пільги.

Податкові пільги в Україні можуть бути класифіковані за різними ознаками (таблиця) [5].

Таблиця

Класифікація податкових пільг

Класифікаційна ознака	Види податкових пільг
За цільовим використанням звільнених коштів	цільові
	нецільові
За суб'єктом впливу	спрямовані на кінцевого споживача (стимулювання споживання)
	спрямовані на суб'єкта господарювання, який не є кінцевим споживачем (стимулювання виробництва та розподілу)
За періодом дії	пільги, період застосування яких не визначений
	тимчасові пільги
За масштабами застосування	загальнодержавні
	пільги, встановлені органами місцевого самоврядування
За формою надання	звільнення від оподаткування окремих категорій платників податків
	зменшення об'єкта оподаткування
	зменшення (обмеження) бази оподаткування

	зменшення податкових ставок
	застосування спеціальних методів податкового обліку
	збільшення податкового (звітного) періоду
	зменшення суми податку, яка підлягає сплаті в бюджет
	розстрочення та відстрочення сплати податкових зобов'язань

З погляду цільового використання коштів, які залишаються у підприємства внаслідок застосування податкових пільг, останні підрозділяються на цільові та нецільові. Цільові пільги надаються за умови використання сум, що звільняються від оподаткування, виключно на ті цілі, які визначені відповідним законодавчим актом.

Нецільові пільги не передбачають конкретні напрями використання коштів, що вивільняються.

За суб'єктами впливу податкові пільги можуть бути розділені на дві групи. Перша група пільг розрахована для стимулювання споживання, а друга – для стимулювання виробництва.

Залежно від періоду дії весь комплекс податкових пільг можна розділити на пільги, які мають тимчасовий характер, та ті, границі дії яких законодавством чітко не розмежовані. Що стосується тимчасових пільг, то наочним прикладом є встановлене Податковим кодексом України тимчасове звільнення від оподаткування прибутку видавництв, видавничих організацій, підприємств поліграфії [5].

За масштабами застосування податкові пільги розділяються на місцеві та загальнодержавні. Перші вводяться органами місцевого самоврядування в межах їх компетенції на обмеженій території; другі – встановлюються на державному рівні та, що характерно, діють на території всієї країни тощо.

Таким чином, ефективне регулювання економічних та соціальних процесів за допомогою податкових інструментів податкового регулювання вимагає серйозного наукового обґрунтування з позиції системного підходу доцільності їхнього застосування в кожному конкретному випадку, а також оцінки порівняльної ефективності досягнення поставлених цілей за допомогою різних варіантів надання податкових пільг та в сполученні з іншими інструментами державного регулювання.

Наук. керівн. Найденко О. Є.

Література: 1. Економічна енциклопедія : у 3-х т. Т. 1 / редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр "Академія", 2000. – 864 с. 2. Налоговая политика. Теория и практика : учебник для магистров / [И. А. Майбуrows и др.] ; под ред. И. А. Майбуrowa. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – С. 34. 3. Мельник П. В. Податкова політика України: стан, проблеми, перспективи : монографія / П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул. – К. : Знання України, 2008. – С. 44. 4. Пансков В. Г. Налоги и налогообложение в Российской Федерации : учебник для вузов / В. Г. Пансков. – 7-е изд., доп. и перераб. – М. : МЦФЭР, 2006. – С. 44. 5. Фіскальне регулювання фінансових потоків у державі / Т. В. Паєнтко, І. А. Безугла // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 241. 6. Проблеми податкового регулювання і планування податкових платежів : наукове видання / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, К. В. Давискіба та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Ю. Б. Іванова. – Х. : ХНЕУ, 2006. – 240 с. 7. Бечко П. К. Податковий менеджмент : навч. посібн. / П. К. Бечко, Н. В. Лиса ; Мін-во освіти і науки України, Мін-во аграрної політики України, Уманський державний аграрний університет. – К. : ЦУЛ, 2009. – 288 с. 8. Гланц В. Н. Інструментарій податкового регулювання: теоретичні та практичні аспекти / В. Н. Гланц // Національний лісотехнічний університет. – 2011. – № 11. – С. 123–127. 9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.